

VAGN HOLMBOE

20.12.1909-1.9.1996

Komponisten Vagn Holmboe, der døde den 1. september 1996, er naturligt nok mest kendt for sine musikalske værker, der foreligger i et betragteligt antal og i alle tænkelige genrer: symfonier, koncerter, kammermusik, sange, korværker etc. Men Holmboe nærrede også en særlig kærlighed til folkemusikken, i den grad at han endog drev forskning inden for området. Det er det, jeg vil skrive lidt om her.

Når man lytter til Vagn Holmboes kompositioner, kommer man ikke umiddelbart til at tænke på folkemusik. Kun yderst sjældent forekommer direkte anvendelse af en folkemelodi, og selv da kan den være integreret så fint i den musikalske form, at man skal have den udpeget af komponisten for at få øje på den. For Holmboe lå folkemusikkens betydning på et helt andet plan end en bearbejdelse af det motiviske stof. Det, der spillede en rolle for ham, var først og fremmest det emotionelle, inderligheden – den inderlighed, som han fandt var folkemusikkens væsen, og som han gerne ville have med i al musik.

Mens Holmboe studerede ved Musikkonservatoriet i København, beskæftigede hans tanker sig meget med spørgsmålet, om der fandtes noget basalt i musikken, som gjaldt for al musik. Han gav sig da til at studere folkemusikken og fremmede kulturers musik. Han satte sig grundigt ind i arabisk musik og satte sig for at finde ud af, hvilken påvirkning denne kunne have haft på folkemusikken i Balkanlandene. Her kom så den unge rumænske pige Meta ind i billedet, som han mødte under et studieophold i Berlin omkring 1930. De tog til Rumænien for at blive gift og rejste derefter rundt i bjergene for at indsamle musik og etnografika. Ligesom Bartók skrev Holmboe bøndernes melodier ned efter øret, men gjorde ind imellem også gelatinepladeoptagelser med et 20 kg tungt apparat. Nogle af melodierne fra denne rejse blev til *Rumænsk Suite for klaver*, op. 12 nr. 1, og i klaverværket *Suono da bardo* op. 49 forekommer en rumænsk begravelsessang, en såkaldt *bocet* (i 4. afsnit: „Metamorfosi“). Efter hjemkomsten til Danmark fortsatte Holmboe de folkloristiske studier og indsamlede danske gaderåb, først på Østerbro, siden også andre steder i København samt i flere byer på Sjælland, Fyn og i Jylland. I trediverne begyndte han at skrive artikler om disse ting, han gik meget systematisk til værks og kom på få sider godt rundt om både den rumænske folkemusik og den arabiske musikkultur. Med artiklen „Gadesangen i København“ lagde han grunden til den epokegørende afhandling *Danish Street Cries*, han mange år senere fik udgivet på Dansk Folkemindesamlings forlag, Kragen (1988).

En overgang var Holmboe så optaget af sine studier, at han ikke rigtig vidste, om han ville være komponist eller videnskabsmand. Men han traf sit valg og helligede sig kompositionen. Folkemusikken forsvandt dog aldrig ud af hans liv.

Selv har jeg mange gange hørt ham holde foredrag, første gang i halvtredserne på Konservatoriet, hvor han talte om rumænsk folkemusik. Han havde en forunderlig evne til at rive sine tilhørere med sig og holde deres opmærksomhed fangen fra først til sidst.

På grund af den fælles interesse for Balkanlandenes folkemusik havde vi ofte anledning til at tale med hinanden, og nogle måneder efter at Holmboe var fyldt firs, spurgte jeg ham, om jeg måtte lave et videoportræt, der gik ind på denne mindre kendte side af hans virksomhed. Det blev sommerens begivenhed for mig og de to musikstuderende, Helle og Karin, der samarbejdede om opgaven. Bevæbnet med universitetets videoproduktionsudstyr indfandt vi os i Ramløse hos Vagn og Meta Holmboe, der tog imod os med deres velkendte gæstfrihed og villigt fortalte om alt det, vi ønskede at høre. Holmboe lagde forlænger kabler ud, så vi kunne fotografere huset fra den anden ende af den store, parklignende have, og mens vi bagefter filmede videre inde i huset, gik ægteparret i køkkenet og tilberedte den lækrest tænkelige frokost, et måltid som blev nydt i en levende, varm og humoristisk atmosfære. Disse dage vil altid stå for os i et særligt lys takket være de to enestående mennesker, der viste os så megen venlighed og på alle måder bidrog til at gøre os arbejdet let.

Vi nåede ikke at spørge Vagn Holmboe om alt det, vi gerne ville vide, men vi fik svar på vort spørgsmål om, hvad folkemusikken havde betydet for ham: „For mig er folkemusikken noget basalt. Jeg mener ikke så meget det pittoreske, det smukke, æstetiske i folkemusikken, men det at folkemusikken rammer noget helt dybt ned i mennesket. Eller rettere: det kommer fra noget, der er dybt i mennesket. Det er ikke det tekniske i folkemusikken, for det spiller ingen rolle af betydning. Derimod det emotionelle, det der er nær ved, det jordnære, det hjertenære, kan jeg næsten sige, i folkemusikken – det er dét, der spiller en rolle for mig. Og det må i al musik, mener jeg, være til stede på en eller anden måde. Ellers bliver musik blot tankespind, og det har i grunden ingen interesse, bortset fra en ganske kort tid. – Det synes jeg er det, folkemusikken har lært mig.“

Birthe Trærup

Vagn Holmboe-publikationer:

„Den rumænske folkemusik“, *Dansk Musiktidsskrift* 9 (1934) s. 214-219.

„Arabisk musikkultur“, *Dansk Musiktidsskrift* 12 (1937) s. 125-135.

„Gadesangen i København“, *Dansk Musiktidsskrift* 13 (1938) s. 171-179.

„Om folkemusik i Ungarn og Rumænien“, *Dansk Musiktidsskrift* 26 (1951) s. 208-210.

„Musikalsk rejse i Rumænien“, *Musik* 1 (marts 1967) s. 4-5 og (april 1967) s. 2-4.

„S.i.i.ild er godt!“, *Humaniora* 1 (1988) s. 10-11.

Danish Street Cries. A study of their musical structure and a complete edition of tunes with words collected before 1960. (Acta Ethnomusicologica Danica 5). Forlaget Kragens, København 1988. 171 s.

Om Vagn Holmboe:

Musikkens sjæl – og kunstens. Et portræt af Vagn og Meta May Holmboe, komponist og billedkunstner. En video af Birthe Trærup, Karin Eklund og Helle Eble Jacobsen, Musikvidenskabeligt Institut, Københavns Universitet 1991.